

Slutreplik: Dagens betygskaos sviker de svagpresterande

Vi Lärare den 16 juni 2026

Johan Kant anklagar oss direkt respektive indirekt för "en diabolisk lögn" när vi beskriver förslaget till nytt betygssystem. Det är anmärkningsvärt, eftersom kritiken blandar samman två saker: lärarens undervisning och löpande bedömning å ena sidan, och betygens funktion som jämförbart urvalsinstrument å den andra.

Ingen har föreslagit att lärare ska sluta undervisa tydligt, ge återkoppling eller bedöma elevers kunskaper. Tvärtom bygger förslaget på att lärarnas bedömningar innehåller viktig information. En lärare ser eleven över tid och i fler situationer än ett enskilt prov kan göra. Därför ska lärarna även fortsättningsvis sätta betyg. Det nya är att betygen, när de används för urval till gymnasium och högre utbildning, måste göras jämförbara mellan skolor. Det är här dagens system har havererat.

Kant skriver som om problemet vore att lärarna i framtiden skulle sakna kriterier. Men problemet är att dagens kriterier på papper inte skapat en gemensam måttstock i praktiken. Samma kunskaper ger inte samma betyg i olika skolor. Lärare gör ofta rimliga bedömningar i den egna gruppen, men kan inte ensamma säkerställa nationell likvärdighet. Det är ett systemfel, inte ett moraliskt fel hos lärarkåren.

Dagens system ger därför en skenbar exakthet. Det låter rättssäkert med detaljerade kriterier, men om de tolkas olika blir rättssäkerheten illusorisk. Elever gynnas eller missgynnas beroende på skola, elevgrupp och lokal betygskultur. Där skolor konkurrerar om elever blir höga betyg ett konkurrensmedel.

Kant invänder att eleverna inte längre skulle få veta vad de förväntas kunna. Det är märkligt. Läroplaner, ämnesplaner, undervisningsmål, prov, uppgifter, återkoppling och lärarens professionella ansvar försvinner inte för att betygsskalan ändras eller meritvärden kalibreras. Det som ifrågasätts är inte tydlighet, utan illusionen att dagens kriterier kan bära ansvaret för likvärdigheten.

Kant hävdar också att det nya systemet blir relativt. Det är missvisande. Förslaget innebär inte att en viss andel elever på förhand ska ha ett visst betyg. Poängen är att lärarnas bedömningar ska ankras i nationella slutprov som gemensam måttstock.

Den mest problematiska delen av Kants replik är påståendet att systemet bara ska "sortera" elever och att svagpresterande skulle drabbas. Men dagens system hjälper inte svagpresterande elever genom att dölja kunskapsbrister bakom lokalt generösa betyg. Tvärtom riskerar det att beröva dem det stöd de har rätt till.

Den skarpa F-gränsen har dessutom haft skadliga effekter. Ett underkänt betyg kan få stora konsekvenser, trots att elevens kunskaper ligger nära gränsen. En nyanserad skala utan dramatisk stupstock gör det möjligt att bättre beskriva variationer i kunskap.

Ett system där varje skola använder sin egen måttstock är uppenbart sämre än ett system där lärarnas bedömningar kombineras med centralt förankrade prov. Den som värnar kunskap, rättvisa och svagpresterande elevers rätt till stöd bör därför inte försvara dagens betygskaos.

Magnus Henrekson

Jonas Vlachos